

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. IV. Jejunium valetudinis unicum, & princeps præsidium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

vinum novum, & incorruptam novitatem conservent. Sed hoc sicut accipiunt Christiani, ita iudei, nisi Christiani fuerint, non habebunt: qui corrupti vitii, & inveterati malis, vinum novum, quod ad Evangelii verbum, si acceperint, & rumpuntur & fundunt. Agnoscendum est ergo, quia Christus per exempla hęc non discipulos suos noluit jejunare, sed noluit jejunium verum fraudulentum miscere jejunio.

In Wirtenbergiā & aliis regionibus dolia illenuntur sulphure, ut suis vino confect color, & ut iter faciat sine insigniori damno. Ita profus, inquit Chrysológus, jejunio & abstinentiā tamquam pice odoratā corpus conservandum ab actionibus carnalibus.

Jejunio & abstinentiā tamquam pice odoratā corpus conservandum ab actionibus carnalibus.

Corpus necessariō castigandum, capite superiori diximus. Nunc porro imus, & luculenter ostendimus, ex omni Mortificationis genere, non esse convenientiorem Carnis castigationem ullam abstinentiā & jejunio.

§. I.

Natura corruptior sui sedula mater, sibi ipsi benefacere, in omnibus sibi parcere, seipsam quam mollissimē tractare, principem curam statuit: hinc utilia sibi & commoda non facillē umquam negligit; quæ verò sibi censet noxia, modis omnibus averfatur, & remis velique fugit. Hinc cum ratio aut lex jejunium indicit corpori, natura pro se sollicita: Sic autem, inquit, valetudinem offendemus, nimium subtrahetur corpori, stomachus debilitabitur, vertiginem patietur caput, somnus turbabitur. Sexcentas mille tales objectiones, querimonias mille naturæ genius solet opponere. Si hæc remora nos conatus non sifteret, nullis, putem, exhortationibus foret opus. Sed quia pæne neminem nostrum meticolosa hæc cogitatio non turbat: Jejunium mihi obest, ideo ad abstinentiam aut incediam ægerrimē adducimur: nimirum inaniter & vanē præmetuimus Abstinentiam nobis nocituram.

Hic, obsecro, benevolam fortia lectorem,

Qui modo cultura patientem commodet aurem.

Rem ego rationibus optimis commonstrabo, & vel ipsis oculis fidem faciam, jejunio & abstinentiā non tantum animo ac spiritui, sed & corpori ac valetudini plurimum commodari, modò jejunium (quod solum excipio) rationis metas non transiliat.

Hic quedam veniunt consideranda. Primum est; Sanitas & longævitas seu vita extensior, thesaurus est omnium opum maximus. Hoc omnes homines, hoc orbis universus desiderat; sanum & longævum agere, res omnium optatissima. Quòd si valitura sanitati & vita longiori præceptiones tradidero, orbem, fatiscio, habeo attentissimum & in mea verba jurantem.

Alterum est: si affirmem in pharmacopoliis ulla non pyxidem, non ollam, non subscudem, non testam, sed ne lignum, nec vitreum, nec cupreum, nec stanneum, nec argenteum vas ullum reperiri, quod obtinere sanitati aut vitæ longiori remedium contineat nobilius Abstinentiā & Jejunio: si dicam, Pharmacum pharmacorum omnium Abstinentiam; innumeros audire cogat, qui validissimè reclamant; plurimi dicent: Cras credam, hodie non. Hic Horatium sentio vellicantem:

Periculosè plenum opus alexæ tractas.

Scio, nec multum moveor, sed Domini IESU amore rogo, audite quæ dicturus sum, sed audite patienter atque cum curâ; ausim dicere, rationibus solidissimis, etiam è sacrâ paginâ petitis facillè docebo, unicūm & princeps valetudinis præsidium esse jejunium, quod non animo tantum, sed etiam corpori, supra quam dici potest, opuletur. Rem ordior.

§. II.

Siracides fidelissimè commonefaciens: Noli avidus esse, inquit, in omni epulatione, & non effundas te super

Eccles. 37. v. 32, 33. 1. Ratio cur jeju-

omnem escam. Et causam mox subjungens: In multis enim esis, ait, erit infirmitas. Non erravero, si dixerò: Quavis hebdomadæ, imò quovis die multa hominum millia mori, qui ad plures annos protraxissent vitam, si minus propter & avidè comedissent, si nunquam (cum Plauto loquor) tubercinati fuissent. Hoc sanè pauci observant, sed avariter ingerunt, celeriter vorant, & opsonium vix quidquam mandunt; hoc annis aliquot faciunt, & ante annos obeunt. Imò si quis prædico cenave unicā nimirum tubercinetur, & ut canis voret, facillè ignotum morbum contrahet, cui sola possit mederi mors, ni ante medeatur Abstinentia.

Præceptio medicorum est: Digestio prima fiat in ore. Philippus Menzelius æternante memoriā dignissimus medicus mihi de seipso testatus: Ego, inquit, carnes ita dentibus commollo, ut in pulmentum eas redigam. Avidè ac propter comedere, non solum indecorum, sed & summè noxium. Hinc asthmata, hinc graviter halans anima, hinc morbi & viria corporis innumera. Ergo noli esse avidus in ulla epulatione; cibis malè mansus malè digeritur. Hic præsum illud Augusti locum habeat: Festina temè. Abstineas nec avidus, nec delicatus est.

Sed letitis, quò Siracides collineat, cum de partu victu dixerit? De morbis & medicinis erat dicturus. Vis ergo, inquit, declinare medicinas? fuge morbos. Ut istos effugas, noli esse avidus cum epularis, & mensam desere fame non peritus extincta. Causam attende: In multis enim esis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram. Multi cibi, multi morbi, copiosa mensa, misera valetudo; perpetua saturitas, inconstans aut nulla sanitas. Audi Siracidem clariùs loquentem: Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinentes est, adjiciet vitam. Hic mihi seu litterator (quisquis es) seu pictor adis, & hæc Siracida verba vel auro vel gemmis scribe: Qui autem abstineas est, adjiciet vitam. Tristissimum illud noxium:

Pone gula metas, ut sit tibi longior ætas.

Nihil omnino dubii est, quin quotidie multa millia moriantur, qui si parcius prandissent, moderatius cenassent, frequentius esurire sustinissent, in plures annos pervixissent. Qui abstineas est, adjiciet vitam. Qui adimit escæ, apponit vitæ. Hinc Itatorum proverbium multò verissimum: Qui multum vult comedere, partum comedat. Interpretor: qui cupit diu vivere, & annis pluribus aurâ cibòque vesci, is omnibus prandis cenisque partum ac parçè comedat. Qui abstineas est, adjiciet vitam. Hæc prima ratio.

Altera: Omne agens agendo patitur. Lima in ferum agit, & multum ei adimit, sed & sui aliquid amittit; sic demum atteritur agendo, ut amplius agere ac limare nequeat: ita cibus in stomachum descendit, hunc calor & succus, ut medici loquuntur, digestivus excipit, subigit, coquit. Sed hoc toties fit, dum utraque naturalis illa facultas sui aliquid amittat. Quòd si cibus ipse durior, crassior, malæ digestionis, copiosior sit, stomachus multum supra modum patitur: nam naturalis calor velut ignis inter humentia & viridia ligna suffocatur; digestivus ille succus succumbit, nec absolvere potest, quem cepit laborem. Hinc varia morborum series, hinc catarrhi & tussis, hinc colica, hinc febres, & capitis dolores, hinc omne morbi genus. Ita denuum stomachus atteritur, ut nec unicūm quidem sorbile ovum possit digerere. Ecquis, obsecro, morbus est, qui non à cibi potusque intemperie originem trahat? Vix ulli & rarissimi sunt corporis defectus ac morbi, qui non ab excessu cibi potusque oriuntur. Nos infantes imperiti ac simpliciter, in studia & laborem, in habitatione, aut in curas atque sollicitudinem conjicimus, o boni & fatui! Quid

Morbi à cibi potusque intemperie originem trahunt.

Stoma-
chus à na-
tura, senio
vel morbo
debilis à
vino no-
bili noxā
trahit.

licet ita calefaciunt, ut in tumulo refrigerandus sit. Stomachus, ut dicitur, vel à natura, vel à senio, vel à morbo debilis, à vino nobili noxam trahit certissimam: nobilitas vini fractas stomachi vires non tam reficit, quam opprimit. Ita ipsi nos sepius perdimus beneficiis. Vinum generosum inter prima morbi pharmaca connumeramus. Sed heu quantum erramus, & venenum bibimus pro alexipharmaco! Corpus fovere cupimus, quod ignorantia miserabili destruis. Nimirum iuvat suaviter perire. Licet dicere: intelligite insipientes, & stulti aliquando sapite: Vinum generosum ac nobile iis (notate dicta) qui stomachum aut naturā, aut senio, aut morbo debilem & enervem habent, non tam fomentum quam exitium est. Sed hic voces mortui usurpem. *Et nemo credit.* Dictorum testes sisto, ioculentissimos.

§. IV.

Galenus de bonitate aquæ, mihi pag. 76. Idem alibi locis quàm plurimis affirmat. Vallesius de sacra philosophia e. 29. sine mihi pag. 237.

Amen ducat medicorum princeps Galenus, qui appetitissimè: Vino, inquit, si permiscueris modicum bonæ aquæ, ad digestionem & urinarum secretionem erit benigna. Franciscus Vallesius Philippi II. Hispaniarum Regis medicus, vir exquisitissimæ doctrinæ hac de re clarissimè ignaros erudit. Singulas eius voces fideliter admetiar. Verbum è verbo ita exprimens Vallesius: Jam verò, inquit, nihil arbitror stultius, quam senibus caloris augendi gratiā, vinum abundanter, meracum præcipue indulgere. Quando enim vinum calidius est per se, tantò majori ventris ac viscerum omnium calore opus est, ut superetur; alioqui à minori accescit, crudumque succum auget, unde & calorem naturalem suffocat, & morbos innumeros parit, ac mortem properat. Quare vinum esse lac senum, non valde probò; censeo potius senibus sensim esse dandum dilutius, usque dum in extremo senio constitutis toto vino detracto, detur pro eo nulla aut decocta aqua. Satius enim est permittere calori naturali sensim veni ad naturalem interitum, quam vino obruere, & senectam facere miserabiliorē, & breviorē.

Vinum dilu-
tum sto-
machi de-
bili aptū.

Ita prorsus se res habet. Ergo quò fractior ac debilior est stomachus, eò minus roboris habeat potus, ut tantò fit ei convenientior, quantò magis est proportionatus & attemperantior. Debilis stomachus, & nobile vinum, inæquale connubium & noxium. Hinc Vallesii verissima præceptio est, vinum tantò dilutius bibendum, quantò provecior est ætas; ita quidem ut adultiore senio aqua in potum substituatür vino, quò major inter senilem stomachum, & naturalem potum sit proportio. Hæc Vallesius; quæ oraculi loco habenda. *Sed nemo credit.*

Priori testi adjungo alterum. Thomas Mermannus Serenissimorum Bavariæ Ducum medicus, à medendi peritiā in Germania solum, sed & orbi notus, eruditione ac famā celeberrimus, vir ingenue candidus, dicere solebat: Vinum bonum non minus difficulter digeritur, quam bubulæ carnis prægrande frustum. Hoc tantus vir affirmatissimè sepius dixit; *Et nemo credit.* Nimirum inter præstantis vini ignem, & flaccidi stomachi frigus nulla est proportio. Non conveniunt hi duo à versari; hinc intestina lis in ventriculi grande detrimentum. Quod Mermannus sapienter dixit, constanter fecit, vinum dilutissimum bibi.

Et nos hominum imperitissimi, cum aut senectus aut morbus urget, ut stomachum flacciditatem erigamus, vinum Vngaricum, aut Rhenanum, aut Hispanicum; Optimianum, Chium, Creticum affundimus. Opportunissimè profectò. Quemadmodum pugnis oculo, ita hoc tale vinum stomacho medetur. Demum aut ipse stomachus, aut caput membra alia po-

terioris vini latentem tyrannidem expetiuntur. Sed in valetudinis causā plerumque rebus aliis omnibus potius, quam vino impingitur, inscitia præsigni. Recentiore memoriā retineo maximorum virorum catalogum, quos omnes non lymphæ crystallus, sed Liberi flos & temetum capulo conclusit. Vinum potens, vinum nocens, nisi mitigetur lymphis. Hic illud Græcorum verissimum: Bonum vinum, malum caput.

Nullus dubito, non tot hominum aquis & mari haultos submergi, quot vino potepiore. Optimatum ac principum multorum hoc fatum fuit, eluvione vini generosioris mergi & interire. Quamvis non raro pereant hoc genere fati & pauperes. Hi enim cum ægrotant, optimum sibi medicamentum esse judicant bonum vinum. Huc pecuniolam omnem collocant. Duplitter errant, partim quia stomacho potionem infundunt, cui numquam alieuit; partim etiam quia stomachi sive frigus seu æstum in fuso igne Liberi non emendant, sed irritant, & provocant ad conflictum sibi nocentissimum. Sidus illustrissimum Anglicani Senatus Thomas Morus sapienter prorsus & admodum abstinenter hac in re sese gessit. Nam uno tantum cibi genere in mensa vescabatur, quod plerumque caro bubula fuit. Quia verò mensa è status & officii decoro ferculis opplebatur, in quodcumque cibi genus primum incidisset, Morus eo solo se reficiebat. Iuvenis multo tempore vino penitus abstinebat, at senex non nisi dilutum bibebat.

Objicias: Ego debilis sum, ergo vires non malè mihi à temet, valentiore potu concilio: Ego frigidus sum, ergo me vino calefaciam. Calefacies, dum occides. Sed ego, ais iterum, vini calorem sentio suaviter diffundi, & vires inde nimium quantum restaurari. Ah! quàm proum est & facile seipsum decipere? sentimus scilicet vim vini nobilioris, jamque restitutas esse vires non invitè persuademur. Speciosissimè fallimur. Siquidem hæc vini modesta virtus exiguo durat tempore, ex venena spargit ut regulus. Nam quò melius est vinum, eò potentius offendit caput. Hinc plurimæ deflexiones, & varius malorum ordo. Ita profectò nosmetipsos nostris beneficiis blandè occidimus. *Et hoc nemo credit.*

Illud non negaverim, generosius vinum à calido & robusto stomacho utcumque ad digestionem subigi, numquam tamen non aliquid noxæ relinqui. Hanc autem lacertosus & valens homo non statim sentit, quia leviores stomachi noxas parvi pendit. Quicumque verò stomachum vel morbo, vel naturā, vel senio nactus est debilem, is omne potentius vinum ut venenum caveat. Matrimonium, ut dixi, nimis impar est, frigidus & flaccescens stomachus, cui subito vini occultus ignis infunditur. Sit inter alitum & alimentum proportio.

§. V.

Iacet obsecro, mi Lector, hic tecum in rem tuam prolixius sermocinari asserenda veritati. A Franciscus Vallesio & Thomæ Mermanno testes alios sisto, ut, quod Christus dixit, in ore duorum aut trium, imò sex aut septem, testium fiet omne verbum. Hieronymus Cardanus Mediolanensis, qui de rerum varietate libros septemdecim, qui de subtilitate libros viginti unum, qui de tuenda valetudine libros quatuor, aliisque scripsit innumera, vir doctissimus perinde ac experientissimus hanc controversiam dilucidissimè definiens: Vinum in ventriculo amicum, inquit, ob id plerique existimant, quòd aqua illi primum sit inutilis, deinde quòd eo vires non parum foveantur, &c. Graviores etiam potus melior est, ajunt, & concoctiones magis iuvat, suæque caliditate intemperiem frigidam & cruditates ventriculo familiares emendat. Sed tamen non sic se

spiritus, quos vocant, frangit & reprimi. 3. Fæculenta vini partes, (Chama Tartareas vocat) longè citius ac felicius per emulgentes a venas deducuntur. Hinc Austriaca, Boëmica, Moravica, Tyrolensia, Franconica, fæcata, non depurata vina tartareas partes in venis relinquunt; ita spiritus vini cum vitali spiritu se miscet & evolat. Hinc illa secretio fæculenta caput & hepar inflammat, renes incendit, nervos contrahit & vellicat, omne genus nozarum & morborum in corpus humanum invehit. Hæc ad verbum Excellentissimi Electorales medici. Quorum & ista sunt: Habet igitur, repressio spirituum in vino innumeros effectus bonos.

a Quas etiam secretes vocant.
b Clariss.
Dom. D. Hippolytus Guarion.
l. 4. de abominand. c. 37. & seqq.
mibi pag. 676. & seqq.
c Ita Clariss. Domin. DD. D. Ferdinand. Sa. gitarium, & D. Tho. Thom. masr.

En tibi, mi optime Lector, hominum doctissimo- rum sententias idem asserentes, sibi met simillimas. Hic ego liberè proclamo: Mihi unus Plato pro mille est, & mille pro uno. Mihi unus Mermannus aut Vallelius pro decem millibus, & decem millia pro uno sunt. Nec enim ignoro illiteratum errorem illum orbe toto vulgatissimum esse, malum stomachum vino bono fovendum ac calefacientium. Veniã demus fatuæ plebi, quæ cum maximè sapit, desipit. Illud turpius est, reperit homines, ut videri volunt, eruditos, qui hac in re non supra vulgus sapiant, vini nobilioris facundissimi patroni. Ignoscamus & istis, nisi enim generosius vinum tam cupidè biberent, reverã tam studiosè non defenderent. Amant quod sapit; placet quod delectat; quod suave judicatur, tamquam utile defenditur.

Sed, inquires, sunt non pauci, qui vina bibant generosissima, & tamen optime valeant. Manum explicata, mi homo, & eorum numerum, quos obijcis, digere in digitos; non omnes occupabis articulos. Ego verò eos optime valere nego, qui, si vinum cibarium biberent, melius valerent. Deinde assuetudo longa vim naturæ obinet: quod diu facere consuevimus, non continuo rectius, non salubrius facimus, sed facilius. Ad- do: E mille vix unum nominabis, qui nobile vinum quotidie liberalius biberit, & admodum diu sanus vixerit. Atqui unius hirundinis adventus veris præsentiam non promulgat.

Sed obijcies denuo: Si præstantius vinum debiliori stomacho cavendum, ergo etiam aromata, & quid- quid latentem tegit ignem, vitandum. Rectissime ratiocinaris. Modicus & parvus aromatum usus non omnino excludendus, uti rationes de vino docent, sed crebriorem illum & largiorem piperis & similium condimentorum usum ab imbecilliore ventriculo ar- cent periti. Contrarium, rebus valde contrariis, ut diximus, pessimè curatur. Galeni dogma est? Contrarium curandum modicè contrario. Frigidum stomachum vino multi caloris velle curare, insaniam est. Hoc enim est contrarium valde contrario perfer- nare velle.

Vir eruditus è medicorum senatu (quem recentis- sime memini me legere, & ab ipso dicta in-excerpta mea referre) expressissimè docet, malo stomacho vinu austerrum longè melius convenire, quàm vinum no- bile ac multarum virium. Et ratio apponitur: Prius- quam enim stomachus actionem suam incipiat, aut- certè antequam absolvat, vinum generosum nondum concoctum fugit & clabitur, atque in alias sese partes penetrat cum valetudinis certâ noxâ.

Pæne ridiculum est, quod subjungo. Anno Chri- stiano millesimo sexcentesimo trigésimo secundo, mense Majo, cum equites Suecici Eberspergam Ba- variarum oppidum expilarent, vinum sublimatum & ar- dens in cadum obvium effuderunt temere, ut quan- tum quis vellet, biberet. Ad ineptum hunc potum & vitulus accessit, hausitque liberalius: sed brevi con- cidit mortuus. Quod si stomachus pecudis calidissimus hos ignes nequit concoquere, quomodo debilior ho-

Excellentissimus Galenus: Austerum vi- na, inquit, ventriculū roborat, ca- pitque in- ter omnia vina mini- mè tentant. l. 12. meth. c. 4. circa finem mibi pag. 76. Vi- num candida & austerum, inquit Cay- anus, om- nium vi- dentur esse præstantis- sima. Car- dan. l. 3. de sanis. tuen- da, cap. 86. mibi pag. 277.

Amnis stomachus flammam vini aded sibi non attem- perati digerere poterit?

§. VII.

Quod se me quoque, mi Lector, in testium pat- tem admittis, dicã, quod mihi jam pridem experi- entia constat certissimã. Ego sanè nisi hæcenus con- stanter tot annis vinum omne generosum cautè repu- diastem, & etiam cibarium aquã mansuefecissem, jam dudum cum mortuis habitassem. A vino diluto mihi multiplex & grande comodus. Siquidem ad hoc avi infestam podagram, & atrocem nephritidè, ceteroqui hæreditarium à matre malum, & quoscumque morbos alios subterfugi, venam numquam aperui, nullum un- quam fonticulū admisi, numquã dum in hac Societa- te versor, decubui. Hæc valetudinis cõstantia in accep- tis referenda diætæ, seu religiose abstinentiæ. Proinde rectissimè fecerit, qui, quamprimum valetudinem len- serit turbatiorem, mox ad strictiorem abstinentiã pa- raverit recursum. Ausim dicere: Initium morbi quod- cumque jejuniis posse jugulari. Quod hæcenus secur- rissimum esse pharmacum manifestò comperi. In Boëmia morbum militare, seu febrim ardentem, sud- dor & jejuniū tam in me quàm in aliis pluribus dis- cussit. Qui sese invitarent largiusculè, perierunt.

Vinum potens, vinum nocens: vinum dilutum, sa- nissimum. Si quis autem compendio nosse cupiat pri- ma valetudinis fundamenta, tres maximè præce- ptuinculas attendat. Prima est: Omne genus pomi fugere. Altera: Corporis motum non negligere, & quotidie horam unam minimum, quod Alexander Severus fecit, obambulare. Tertia: Vinum cibarium probe dilutum, & simul abstinentiam tutissimam va- letudinis custodiam summi facere. Præceptionem hanc triplicem poësis præca tribus verticulis etli non non politissimis est complexa:

Vt tibi non male sit, fuge quicquid in arbore crescit. Servares vitæ curam frequenter obives. Bacchus amet Glancum, victum quoque sumito paucum.

Huic ego trigemino pharmaco, & alii mecum, gratias agimus maximas, & omnem valetudinem re- terimus acceptam. Quã de re luculenter Hieronymus Cardanus: Ducebo, inquit, quamam pacto, animi spes at- que letitia vitam non parum prolongent, abstinentiãque à cibo. Offendam autem jejuniã hominem extenuare, vitæ longitudi- ni minimè obesse. Sed hoc toto libro ingerimus. Ohe fa- tis est. Ad litus capitis appellimus.

Verã vis mira, vis magna est abstinentiæ, sed ea non nota est, nisi ei quem longanimis ac patiens usus experiundo edocet. Macarii verbis è Calsiano anno- tatis finio. Jejunia, ac si centum annos victurus; comede ac si illo esse moriturus. Ad mensam velut ad medicinam acce- de. Hæc monemur, Et nemo credit. Ego rideo; superis committo cetera.

Cogitate, quæso, quot Germanorum Italia & Hi- spania sepelierit: animosiora vina illa tumulum effo- derunt, & eò bibones suos deiecerunt. Hi certè Itali- co aut Hispanico vino Germanicum stomachum ita calefecerunt, usque dum calorem omnem simul & a- nimam expulerunt.

Eadem aut priori simillima est intemperantia, cum urente Sirio æstuantem stomachum conamur refrig- rare hac tam pulchrâ methodo: Primum, lactucam ingerunt acervatim; addunt cerevisiam aut vinum è cerasis duracinis; subjungunt cucumeres, qui ut suum habeant vehiculum, lac eis additur, aut vinum glacie gelatum. Hoc pharmacum tam salubriter refrigerare solet, ut intra triduum quatuoridumve hominem suavisimè mittat ad plures. Sicut igitur ceraforum aut cucumerum frigus, sic vini & aromatum calor stoma- cho non attemperatus, hospitem suum jugulat, sed violentiã

Grigoriu
Necesse
in suis
trafick
ra canit
Vinum
vidi, cum
& dicit
pates
Ilos mor
re prisen
quos tenet
his re
prece mulo
res, fufilio
crymas, p
jans.
a Polim
mus prop
ere regit
dubium m
nis nullu
fructus m
sigit. P
Lact. 119
ap. Nifin
mibi pag.
770. S
Galenu
medicoru
Pocato
pentes
stomach
cibus.
b Aquar
Glancu
pales
lani in
vium m
raus. S
ur. Glac
cas aliis
pffcan
Denu
faciam
dicit.
c Car
i. de
ruent
mibi p
a Calsi
collat
a 12

violentiā plerumque lentiore. Hic omnium optima & tutissima est medicina, jejunium & abstinentia.

Obificia forsitan denuo: Ego non nisi selectos & digestionem aptos cibos in mensam admitto, qui nec ignes mihi nec frigora propinent. Sit sane; nihilominus varietas ciborum inimicissima valetudini; quidquid salubritatis est in alimonia, corrumpit copia. Priscum illud, Ne quid nimis, in tam amabili serculorum discrimine vix unquam servatur; ubi autem nimium, ibi vitium. Igneum pascent ligna, sed & suffocant, si multa nimis aut humida ingerantur: ita cibus æquo copiosior ingestus, aut stomacho non attemperatus, non tam reficit, quam interficat. Ita & cibus, ait Chrysothomus, si plus quam concoqui potest, sumatur, morbis corpus infestat. Unde enim podagra: unde penula rigida que corpora, hōme ab in modico cibus? Quā in re nihil opportunius jejunio & abstinentiā, quæ ciborum subtractione efficit, ut ignis nativus vires suas explicet. Oraculum vetus & verum:

Esuriat, sitias vigiles, sic rheumatia cures. Infestant catarthi? fame ac siti medicinam facito, somnos prolixiores caveto. Abstine, abstine: Nam morbos multos seculi multa serunt.

Varietas non alit, sed inquinat. Errores gulæ sine sumptu corrigat jejunium: complurium prandiorum ac cenarum intemperantiam emendat abstinentia. Verticuli prisci verissimi:

Abstinentia ac quiete morbos cures plurimos: Est sanitatis mater abstinentia.

Nil certius: In multis escis erit infirmitas: qui autem abstines est, adjiciet vitam. Hoc autem probe sciamus, cibi appetentiam longè fallacissimam esse. Mentitur & decipit facillimè, si credulum habeat auditorem. Hanc ob causam Hugo Victorinus eam in comedendo mensuram sibi ipse præfinit, ut nec contra honestatem, nec supra necessitatem quidquam tangeret edulii. Nam tantum cibi & potus adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur. Appetentia sine fine ingerit, modum necit, paratis semper ratiunculis infinite fallit. Hinc sæpe non rerum usus, sed cupido & appetitus in vitio est. Fieri enim potest, ut sapiens pretiosissimo cibo sine voracitatis nævo vescatur, insipiens turpi gulæ flammā in vilissimum olus exardeat. Gregorio testis, solus in illicitis non cadit, qui se aliquando & a licitis caute restringit. Quæ Augustinus amplissime confirmans: Qui carnem inquit, a nullis refrenat licitis, vicinus est & illicitis. Licita est satietas, illicita est ebrietas: tamen modesti homines ut longè se faciant a turpitudine ebrietatis, castigent se aliquantulum & a libertate satietatis.

CAPVT V.

Ieiunium medicamentorum omnium medicamentum prorsus opportunissimum.

GERMANI veteres sapienti dverbio tuendam valetudinem ita docuerunt:

Vs sanus permanere? Horis omnibus exercere: Cursum canis non emulare: Modico cibo utere.

Hic monitum triplex: Primum: Qui corpus cupit habere sanum, habeat exercitatum.

Cernis ut ignavum corrumpant oria corpus, Ut capiant vitium nō moriantur aque?

Afsidue sedere, libris aut lecto semper incumbere, hypocausto numquam exire, valetudinem tacite corrumpit. Alterum: Ne cursu cum canibus certa. Ut corporis exercitium sit sanum, non sit violentum. Ambulare, equitare, navigare, labores assumere, etiam currere conducit, sed usque dum incipiat sudor prorumpere, non ubertim fluere: ita Medicorum senatus iuber. Exercitia violenta minus sunt salubria. Tertium: Modico cibo utere. Hoc ultimum optimum. De hoc superiori capite differens captum: allatas rationes nunc aliis firmabimus, ut nemini non constet verissimè dictum: Est sanitatis mater Abstinentia.

perere, non ubertim fluere: ita Medicorum senatus iuber. Exercitia violenta minus sunt salubria. Tertium: Modico cibo utere. Hoc ultimum optimum. De hoc superiori capite differens captum: allatas rationes nunc aliis firmabimus, ut nemini non constet verissimè dictum: Est sanitatis mater Abstinentia.

§. I.

AD Siracidæ testimonium, ad geminæ rationis firmamentum accedunt eifata omnium sapientum. Ego hic more meo non colligam; sed seligam. Hippocrates Caus Medicorum facile princeps, in Macedonia sub rege Perdicā vixit: ad animum ætatis centesimum quartum pervenit, innumera scripsit, in illius libros Galenus Syllabum alphabeti ordine confecit, scripsit illius omnia Basileæ, Venetiis, Lugduni edita sunt Anno 1538. & 1544. & 1552. & 1580. & 1585. Hic ille tantus vir tuendæ valetudini triplex documentum tradidit. I. Bene se habere ad labores. II. Corpus cibus non lare. III. Consecrare seminis substantiam. His ista sunt affirma ejusdem Hippocratis seita: Non pura corpora quando plus nutrit, tanto plus lædes. Vbi cibus præter naturam plus ingestus est, hic morbum facit. Corporibus carnes habentibus humidam famem adhibere convenit. Réverà Hippocrati Temperantia est medicinarum omnium præstantissima, & ipsissima sanitatis mater. Sed antiquissimo è recentioribus unum alterumve subjungamus: Castor Durantes nobilissimus ab Italiâ medicus phasianum ut alitem laudatissimæ carnis, succi optimi, incrementi paucissimi præ omnibus eduliis commendans: Si tamen, inquit, plus æquò comedas, nocet, & podagra fluxiones movet. Ut ergo non noceat, minus comede, & parrem ægroto pauperi mitte. Certissimum Alimenti vel optimi moles immoderata rectè confici non potest: corpus ea prægravat, & somnolentum, pigrum, stuculosum reddit: innumera sequuntur incommoda.

Hæc celeberrimus Medicus Ioānes Iacobus Weckerus compendio percensens: Multa alimenta, inquit, quamvis sint optimi & plurimi succi, frigidos tamen morbos excitant. Est enim immodica repletio tam cibi quam potus omnino perniosa. Quamplurimumque homines repletionem nimiam interiere. Alimentorum enim abundantia eo pacto naturalem nostri corporis calorem suffocat, quo magna lignorum stercus incensum ignem; & olei plus quam par sit, lucernæ & lampadis flammam extinguit. Ideoque ejusmodi victus immoderatus cruditates generat, Stomachi dolores procreat, Ructus commovet, Iecur & Lienem obftruit, Compagnes afficit, Calculum in renibus cogit, Melancholicos morbos efficit, Ægrotudines pituitosas, parit, Malos abscessus colligit, Nauseam inducit, Ventriculi & iliorum profluvia excitat, Intellectum & reliquas animales facultates destruit, Colicam facit, Humores omnes corrumpit. En Lernam malorum. Verum in hæc mala omnia non præstantissimum tantum, sed & tutissimum est remedium Abstinentia & Ieiunium.

Carolus Piso Lotharingus, Henrici II. Ducis medicus, erudito scripto de morbo Arthritidis curando differens: Odium, inquit, illi esse debet cum fructibus omnibus: In victu, & præsertim potu, parcissimus sit: Cenâ sæpius abstineat. En antiquissimi & recentissimi & doctis hoc ipsum voce unâ testantur: Qui abstines est, adjiciet vitam.

Est sanitatis mater Abstinentia. Quod autem medicis hac in re jure merito credendum sit, oratorem aureum habemus testem. Chryso-

Vixit Hippocrates annis 357. avo Socrati Parmenonius, Sophoclis; ante Christi natiuitatem mille septingentis annis. Galeni tuendæ valetudini triplex documentum. Hippocrates seit. 2. Aphor. 10. & aphor. 17. & seit. 7. aphor. 61. Durantes in Thefauro sanitatis de morbis. & vitio alimentorum de Phasiano.

Weckerus, qui utriusque Medicina Syntaxes scripsit l. 1. par. 3. mihi pag. 114. incommoda quæ proveniunt ex alimentorum abundantia.

Pag. 373. editione mea.

Chryso. ho. 1. de par. 1. mihi pag. 712.

MARCI IN ELICITIA

Chryso. in cap. 15. de Aphor. l. 1. mihi pag. 662.

Ieiunium errores gulæ corrigat.

Vetus Trochiscus & lamina.

Cato Major de fructibus.

Greg. l. 5. Moral. c. 8. mihi pag. 508. Aug. 10. 9. tract. de utilitate jejuniis. c. 5. mihi pag. 328.

Pro sanitare servanda tria monita. Primum.

Ovid. l. 1. de Ponto eleg. 6. in initio.

Secundum.